

Solona Yu. O.

INFORMATION SUPPORT AS A SUBJECT OF ADAPTIVE EDUCATION
IN SPECIAL TRAINING OF FUTURE TEACHERS OF BIOLOGY

The article deals with the tendency to strengthen computer support in the training of future biology teachers, which has been experimentally confirmed during several academic years. The foregoing is due to the informatization of all spheres of life, including the professional development and significant changes in the way youth thinking in the direction of «clip». The presence of the mosaic type of thinking of students-biologists has been experimentally confirmed by previous own studies. The above phenomenon gives impetus to the substantial reform of the content of education. One of the ways of modernizing the higher school according to the requirements of the present is the organization of adaptive learning by means of designing educational and research activities of the students-»clip». The embodiment of the principles of adaptive learning allows us to take into account and even transform the features of «clip art» of today's students. Effective implementation of the active component of such training in the professional training of future biology teachers can be achieved through the introduction of varieties of information support that focus on the performance of learning and cognition. Under the informational support we understand the process of providing any sphere of human life with the varieties of information resources that are oriented towards the use of information. The broad realization of such support in professional development is the way of solving tasks of adaptive learning in the context of «clip» of thinking of modern students. The leading elements of information support are computer support and the means of mobile learning, which are interconnected with the system of traditional visual-graphic means. In addition, existing computer support tools are virtual biological laboratories and workshops, author teacher training sites and other types of information support, including cloud learning tools, smartphone apps, and more. In addition, existing computer support tools are virtual biological laboratories and workshops, author teacher training sites and other types of information support, including cloud and mobile learning tools, etc.

Key words: information support, activity approach in teaching, adaptive learning, «clip» thinking, preparation of future teachers of biology, computer support, means of mobile learning, system of traditional visual-graphic means.

Дата надходження статті «19» квітня 2019 р.

УДК 378.141

Сотер М. В.*

ШЛЯХИ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ МОВНОЇ ПІДГОТОВКИ
МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ТЕХНІЧНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ

Стаття присвячена дослідженню шляхів підвищення ефективності мовної підготовки майбутніх фахівців технічних спеціальностей.

Підкреслено роль мовної підготовки як запоруки повноцінної професійної реалізації фахівця на вітчизняному й міжнародному ринках праці.

Акцентовано, що важливими кроками щодо поліпшення мовної підготовки здобувачів вищої освіти технічних спеціальностей є формування в них стійкої позитивної внутрішньої мотивації щодо вивчення мов через активізацію навчально-пізнавальної діяльності студентів (поєднання усіх напрямів освітньої діяльності задля отримання ефективного результату; включення різних форм, методів і засобів навчання; постійний інтерактивний зворотний зв'язок усіх суб'єктів освітнього процесу; залучення професійно орієнтованої проблематики навчального матеріалу; постійне самовдосконалення тощо). Наголошено, що сформованість позитивної внутрішньої мотивації може бути реалізована повною мірою лише в тому разі, коли студент виступає повноцінним активним учасником, суб'єктом освітнього процесу, який здатен брати на себе повну відповідальність за власну діяльність і її результати за підтримки й координації викладача.

*© Сотер М. В.

Зазначено, що імплементація інформаційних ресурсів за підтримки й під керівництвом викладача сприяє формуванню іншомовної компетенції в аудіюванні, читанні, письмі; лексичної компетенції, соціокультурної та професійно орієнтованої компетенції, що дозволяє значно інтенсифікувати їхню мовну підготовку.

Звернуто увагу, що діалектична єдність усіх напрямів підготовки з включенням різних форм, методів і засобів навчання дозволить у повній мірі підвищити ефективність мовної підготовки майбутніх фахівців технічних спеціальностей. Названо заходи, що реалізуються в межах аудиторної, самостійної та позааудиторної роботи з метою підвищення ефективності мовної підготовки здобувачів вищої освіти технічних спеціальностей.

Ключові слова: мовна підготовка; якість освіти; аудиторна робота; самостійна робота; позааудиторна робота.

Серед викликів, що гостро постали перед технічними закладами вищої освіти в Україні на початку XXI століття, є якісна мовна підготовка. Саме мовна підготовка є запорукою повноцінної професійної реалізації фахівця як на вітчизняному, так і на міжнародному ринках праці. Разом із тим існує ряд проблем, які значно уповільнюють цей процес. Такі як, наприклад, суттєво різний рівень мовної підготовки студентів після школи (контингент технічних закладів вищої освіти охоплює випускників сільських і міських шкіл, загальноосвітніх і спеціалізованих шкіл із поглибленим вивченням окремих предметів) і, як наслідок, – формуються неоднорідні групи з неоднаковим рівнем володіння мовою; недостатня кількість кредитів і, відповідно, кількість аудиторних годин, які виділяються в технічному закладі вищої освіти на мовну підготовку здобувачів, включаючи іншомовну (як правило, на одну дисципліну, дві години на тиждень (одне заняття) на першому і другому, рідше на старших курсах); до того ж, досить часто мовні дисципліни в здобувачів вищої освіти технічних спеціальностей викладаються з часовим відривом у рік чи півтора (упродовж першого, другого і третього семестрів, а потім під час сьомого і восьмого), що є відхиленням від принципу систематичності й послідовності; недостатнє, обмежене матеріально-технічне забезпечення навчальних аудиторій, у межах яких здійснюється мовна підготовка, що ускладнює впровадження в освітній процес новітніх технологій і засобів навчання тощо.

Проблема якісної мовної підготовки майбутніх фахівців технічних спеціальностей потребує нагальних кроків щодо її вирішення, оскільки від цього залежить повноцінне функціонування фахівців як у межах держави, так і за кордоном. Більш того, це також пов'язано із універсальністю характеру мови, оскільки потреба у володінні нею є необхідністю для будь-якого фахівця, незалежно від напрямку чи профілю. Особливо це стосується тих із них, чия професійна діяльність має відношення до постійної професійної взаємодії між колегами, від якої залежить не лише цілісність обладнання, майна, а й подекуди – життя людей. Наприклад, мовні непорозуміння (як при спілкуванні рідною, так й іноземною мовами) можуть призвести до серйозних пошкоджень, аварій і навіть катастроф.

У Рекомендаціях NR (98) 6 Комітету міністрів Ради Європи «Про сучасні мови» визначено заходи, які потребують нагальної імплементації під час вивчення й викладання сучасних мов. Серед таких заходів визначено сприяння «усім європейцям спілкуватися з носіями інших мов, розвиваючи таким чином широкий світогляд, сприяючи вільному руху людей і обміну інформацією, а також поліпшуючи міжнародне співробітництво; розвивати повагу в тих, хто навчається, до інших способів життя й підготувати їх до міжкультурного світу, зокрема, розширюючи прямі зв'язки та обміни а також завдяки особистому досвіду; забезпечити доступність відповідних ресурсів, як людських, так і матеріальних, для поліпшення викладання сучасних мов у межах освітньої системи настільки, щоб задовольнити зростаючі вимоги до міжнародного спілкування й розуміння» [7]. Вищевказані кроки базуються на необхідності орієнтації освіти, зокрема, вищої, на якісній мовній підготовці

та способах її поліпшення. Мовна підготовка в межах цього документу повинна бути зорієнтована на опануванні фахівцями більше, ніж однією мовою, тобто засвоєнні поряд із рідною мовою, хоча б однієї іноземної, а також на постійному вдосконаленні та розширенні мовної компетенції на всіх рівнях протягом життя.

З огляду на вищевказані завдання, що потребують нагального вирішення, вважаємо за доцільне розглянути шляхи підвищення ефективності мовної підготовки майбутніх фахівців технічних спеціальностей.

Різні аспекти питання, що пов'язані зі шляхами підвищення ефективності мовної підготовки майбутніх фахівців технічних спеціальностей, висвітлено в наукових розвідках як вітчизняних, так і зарубіжних науковців (О. Бігич, Р. Гришкова, О. Заболотська, Н. Микитенко, С. Ніколаєва, С. Омельчук, Ю. Пассов, М. Пентиліук, В. Сафонова, Г. Рогова, Л. Рускуліс, О. Тарнопольський, В. Черништа та ін.).

Перш за все, відзначимо вслід за Т. Плачиндою, що «забезпечення якості вищої освіти є багатоплановим завданням і включає в себе наявність необхідних ресурсів (кадрових, фінансових, матеріальних, інформаційних, наукових, навчально-методичних тощо); організації навчального процесу, який би найбільш адекватно відповідав сучасним тенденціям розвитку національної і світової економіки й освіти, контроль освітньої діяльності вузів і якості підготовки фахівців на всіх етапах навчання й на всіх рівнях (рівні вишів, державному рівні, міжнародному (європейському) рівні тощо)» [6, с. 21]. Зазначимо, що в русі стрімких реформаційних процесів з'являється нагальна потреба у визначенні ще одного завдання, пов'язаного з посиленням ролі кожного суб'єкта, що беруть безпосередню участь в освітньому процесі (студенти та науково-педагогічні та педагогічні працівники), а також замовники, – ті, для кого відбувається підготовка висококваліфікованих фахівців (роботодавців (в особі держави чи приватного сектора)).

О. Ляшенко розглядає якість освіти як «багатовимірне методологічне поняття, яке різнобічно віддзеркалює суспільне життя – соціальні, економічні, політичні, педагогічні, демографічні й інші життєво значущі для розвитку людини сторони життя. Як системний об'єкт її характеризують якість мети, якість педагогічного процесу і якість результату. Національною доктриною освіти й чинною законодавчою базою визначено якість мети освіти, а державними стандартами освіти – якість навчальних результатів. Якість педагогічного процесу ще залишається предметом обговорення і дискусій, полем для наукових досліджень і практичної апробації» [5, с. 26-27]. Відтак, з огляду на проблему нашої наукової розвідки, визначимо деякі шляхи підвищення ефективності мовної підготовки майбутніх фахівців технічних спеціальностей.

Серед важливих кроків щодо поліпшення мовної підготовки здобувачів вищої освіти технічних спеціальностей виокремимо формування їхньої стійкої позитивної внутрішньої мотивації щодо вивчення мов через активізацію навчально-пізнавальної діяльності студентів (поєднання усіх напрямів освітньої діяльності задля отримання ефективного результату; включення різних форм, методів і засобів навчання; постійний інтерактивний зворотний зв'язок усіх суб'єктів освітнього процесу; залучення професійно орієнтованої проблематики навчального матеріалу; постійне самовдосконалення; стимулювання студентів до самоосвіти та успіху в навчальній діяльності тощо).

Варто зауважити, що «висока позитивна внутрішня мотивація в навчанні іноземних мов виникає в тому разі, коли мовленнєва діяльність мовою, що вивчається, та сам процес оволодіння нею мають для тих, хто навчаються, особистісну значущість: стають важливими для досягнення особистісних цілей або пробуджують позитивні емоційні відчуття» [8, с. 8-9]. О. Тарнопольський, М. Кабанова, Н. Черняк виділяють два види внутрішньої мотивації: перспективна і процесуальна. Учені зазначають, що перспективна мотивація базується на усвідомленні віддалених цілей навчання, тоді, як процесуальна задовольняється через «оволодіння мовою, яка вивчається, та пов'язана

зі спілкуванням нею». Вони вважають, що процесуальна мотивація – це «найсильніший з видів мотивації», оскільки дозволяє в повній мірі забезпечити якісне оволодіння іноземною мовою [8, с. 9].

При цьому варто наголосити, що сформованість позитивної внутрішньої мотивації може бути реалізованою повною мірою лише в тому разі, коли студент виступає повноцінним активним учасником, суб'єктом освітнього процесу, який здатен брати на себе повну відповідальність за власну діяльність і її результати за підтримки й координації викладача. Як підкреслює О. Кузнецова, «якість професійної підготовки фахівців залежить не лише від процесу засвоєння знань, вироблення навичок і вмінь, а особливо важливим є процес становлення студента як суб'єкта різноманітних видів і форм розумової діяльності людини та особистості громадянина» [4, с. 139]. Більш того, згідно з програмним документом, розробленим за підсумками Конференції міністрів освіти Європейського простору вищої освіти «Паризьке Комюніке, 25 травня 2018 року», увесь освітній процес має бути зорієнтованим на особистість студента через запровадження студентоцентристського підходу [3, с. 444].

Таким чином, з метою формування стійкої позитивної внутрішньої мотивації студентів технічних спеціальностей під час мовної підготовки мають бути в повній мірі залучені ресурси, які забезпечать активізацію навчально-пізнавальної діяльності студентів. Наприклад, поєднання всіх напрямів освітньої діяльності (авдиторної, позаавдиторної та самостійної роботи) з метою отримання ефективного результату. Діалектична єдність усіх цих напрямів із включенням різних форм, методів і засобів навчання дозволить у повній мірі підвищити ефективність мовної підготовки майбутніх фахівців технічних спеціальностей.

Зокрема, під час авдиторної роботи доцільно використовувати такі форми й методи, які дозволять забезпечити в межах авдиторного часу постійну практичну взаємодію студентів між собою, а також студентів із викладачем: розбір реальних професійних ситуацій, метод карти пам'яті (mind-map), метод мозкового штурму (brainstorming method), метод проєктів, метод бліц-опитування, групова дискусія, метод кейсів (case method), кластерний метод (cluster method), проблемна лекція, лекція-конференція, лекція зі застосуванням техніки зворотного зв'язку, семінар-повідь, семінар-розгорнута бесіда, семінар-практична робота, семінар-диспут (дискусія) тощо.

Зокрема, метод кейсів, за тлумаченням Е. Азімова й А. Щукіна, включає в себе опис конкретної практичної ситуації з визначенням проблеми, довідкову та додаткову інформацію про ситуацію, методичні матеріали та вказівки [1, с. 93]. Цей метод під час мовної підготовки майбутніх фахівців технічних спеціальностей є ефективним через залучення до освітнього процесу реальних, практичних проблем, які потребують конкретного рішення в межах запропонованої ситуації. Студенти розвивають уміння виокремлювати проблему, розглядати її комплексно, з різних точок зору, шукати шляхи її вирішення й аргументувати власну точку зору. Усі етапи роботи над кейсом проходять за тісної взаємодії студентів між собою та постійної підтримки викладача. Як правило, кейси мають базуватися на актуальних проблемах, що мають безпосереднє відношення до майбутньої професійної діяльності здобувачів вищої освіти. Значно посилює вмотивованість до виконання такого виду роботи опора на життєвий досвід тих, хто навчається.

Під час організації самостійної роботи здобувачів вищої освіти технічних спеціальностей варто інтегрувати в освітній процес автентичні вебресурси Інтернет-мережі (аудіо, відео, текстові матеріали); залучати проблемні методи, методи нових інформаційних технологій, зокрема вебквести (Web Quest); використовувати вебконсультації засобами електронної пошти, Skype, Viber, Messenger тощо, що сприятиме можливості цілодобового доступу студентів до навчальних матеріалів та постійного зв'язку з викладачем.

Як наголошують І. Дробіт і Н. Рак, залучення в освітній процес інформаційних ресурсів мережі дозволяє «формувати вміння й навички читання, використовуючи безпосередньо автентичні матеріали різного рівня складності; удосконалювати вміння аудіювання на автентичних звукових текстах як під керівництвом викладача, так і самостійно; удосконалювати вміння письма; поповнювати словниковий запас лексиною сучасної іноземної мови; знайомитися з лінгвокраїнознавчою й соціокультурною інформацією; формувати стійку мотивацію іншомовної діяльності студентів» [2, с. 108]. Таким чином, можемо говорити про те, що імплементація інформаційних ресурсів за підтримки й під керівництвом викладача сприяє формуванню іншомовної компетенції в аудіюванні, читанні, письмі, лексичної компетенції, соціокультурної та професійно орієнтованої компетенції, що дозволяє значно інтенсифікувати їхню мовну підготовку.

Щодо методу вебквестів відзначимо, що він, як правило, базується на розробці проблемно-пошукових творчих завдань для виконання студентами в межах їхньої самостійної роботи з елементами рольової гри та використанням інформаційних ресурсів інтернету [1, с. 34]. Такий метод роботи дозволяє створити суцільний, неперервний освітній процес із залученням двох напрямів підготовки (аудиторної і самостійної роботи), сприяє активізації навчально-пізнавальної діяльності, включенню автентичних матеріалів глобальної мережі, розвитку інтелектуальних, дослідницьких, пошукових, аналітичних та оперативних здібностей здобувачів вищої освіти під час аналізу проблеми, пошуку шляхів її вирішення, обробки інформації, виокремлення головного та усне представлення результатів вебквесту в межах аудиторного часу.

Стосовно використання вебконсультацій засобами електронної пошти, Skype, Viber, Messenger тощо, відзначимо, що такий вид роботи слугуватиме ресурсом для цілодобового доступу студентів до навчальних матеріалів та їхнього постійного зв'язку з викладачем. Через можливість постійного зв'язку студентів із викладачем з метою роз'яснення, уточнення й отримання допомоги, вважаємо такий процес процесом постійного інтерактивного зворотного зв'язку усіх суб'єктів освітнього процесу.

У межах позааудиторної роботи з метою підвищення ефективності мовної підготовки майбутніх фахівців технічних спеціальностей доцільним є залучення студентів до різного роду тренінгів, які б допомогли долати різного роду бар'єри в спілкуванні, підвищували психологічну стійкість під час комунікативної взаємодії тощо; клубів за інтересами, а також гурткових занять, що спрямовані на розширення й поглиблення знань з мови, відпрацювання практичних навичок її використання в професійній і особистісній сферах; розвиток пізнавальних можливостей, самостійності, самовдосконалення, виховання стійкої позитивної внутрішньої мотивації до вивчення мов, готовності до продуктивного діалогу; визнання поваги до плюралізму, культурного різноманіття; утвердження поваги до звичаїв, традицій, культури народів світу.

Отже, для підвищення ефективності мовної підготовки здобувачів вищої освіти технічних спеціальностей особливе значення має сформованість стійкої позитивної внутрішньої мотивації щодо вивчення мов через активізацію навчально-пізнавальної діяльності студентів (поєднання всіх напрямів освітньої діяльності задля отримання ефективного результату; включення різних форм, методів і засобів навчання; постійний інтерактивний зворотний зв'язок усіх суб'єктів освітнього процесу; залучення професійно орієнтованої проблематики навчального матеріалу; постійне самовдосконалення; стимулювання студентів до самоосвіти та успіху в навчальній діяльності тощо).

До перспектив подальшого наукового пошуку відносимо детальне дослідження форм, методів і засобів підвищення ефективності мовної підготовки майбутніх фахівців технічних спеціальностей.

Література:

1. Азимов Э. Г., Шукин А. Н. Новый словарь методических терминов и понятий. Москва: ИКАР, 2009. 448 с.
2. Дробіт І. М., Рак Н. В. Ефективність використання автентичних веб-ресурсів у підготовці перекладачів. *Інформаційні технології і засоби навчання*. 2013. Том 35. № 3. С. 106-112.
3. Кремень В. Г., Луговий В. І., Топузов О. М. та ін. Національний освітньо-науковий глосарій. К.: ТОВ «КО НВІ ПРІНТ», 2018. 524 с.
4. Кузнецова О. В. Шляхи підвищення рівня якості підготовки фахівців у педагогічному ВНЗ. *Наукові записки кафедри педагогіки*. Випуск XXXVIII. Харків: Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна, 2015. С. 136–143.
5. Ляшенко О. І. Якість освіти як основа функціонування й розвитку сучасних систем освіти. *Педагогіка і психологія*. 2005. № 1 (46). С. 5–12.
6. Плачинда Т. Шляхи підвищення якості професійної освіти. *Професійна освіта: проблеми і перспективи*. 2016. № 11. С. 21–22.
7. Рекомендація N R (98) 6 Комітету міністрів Ради Європи «Про сучасні мови» від 17 березня 1998 р. URL: https://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/994_725.
8. Тарнопольський О. Б., Кабанова М. Р., Черняк Н. О. Конспект лекцій з дисципліни «Методологія наукових досліджень навчання англійської мови і предметна дидактика її викладання». Дніпро: Університет імені Альфреда Нобеля, 2018. 23 с. URL: http://ir.duan.edu.ua/bitstream/123456789/1610/1/2_%D0%9A%D0%BE%D0%BD%D1%81%D0%BF%D0%B5%D0%BA%D1%82%20%D0%BB%D0%B5%D0%BA%D1%86%D1%96%D0%B9%20%D0%9C%D0%B5%D1%82%D0%BE%D0%B4%D0%BE%D0%BB%D0%BE%D0%B3%D1%96%D1%8F%20%D0%BD%D0%B0%D1%83%D0%BA%D0%BE%D0%B2%D0%B8%D1%85%20%D0%B4%D0%BE%D1%81%D0%BB%D1%96%D0%B4%D0%B6%D0%B5%D0%BD%D1%8C_%D1%83%D0%BA%D1%80.pdf.

Soter M. V.

WAYS TO INCREASE THE EFFICIENCY OF LANGUAGE TRAINING
OF FUTURE TECHNICAL SPECIALISTS

The article is devoted to the study of ways of improving the effectiveness of language training of future specialists in technical majors.

The role of language training as a pledge of full professional realization of a specialist in the domestic and international labour markets has been emphasized.

It has been emphasized that important steps to improve the language training of students of technical majors are the formation of their stable positive intrinsic motivation for learning languages through activation of students' educational and cognitive activity (combining all directions of educational activity to obtain effective results; inclusion of different forms, methods and training tools; constant interactive feedback of all subjects of the educational process; involvement of vocationally oriented issues of the teaching material; constant self-improvement, etc.). It has been singled out that the formation of positive intrinsic motivation can be fully realized only if a student is an active participant, a subject of the educational process, which is able to take full responsibility for his/her own activities and results with teacher's support and coordination.

It has been stated that the implementation of information resources with teacher's support and guidance facilitates the formation of students' foreign language competence in listening, reading, writing, lexical competence, socio-cultural and vocational competence, which gives the possibility to significantly intensify their language training.

It has been pointed out that the dialectical unity of all directions of training involving different forms, methods and training tools will provide an opportunity to increase the effectiveness of language training of future specialists of technical majors. Measures that should be implemented within the context of classroom work, extra-curricular work and self-education in order to increase the efficiency of language training of applicants of higher education of technical majors have been presented.

Key words: language training; quality of education; classroom work; extra-curricular work; self-education.

Дата надходження статті: «29» квітня 2019 р.